

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10.07.1975, sp. zn. 4 To 16/75, ECLI:CZ:NS:1975:4.TO.16.1975.1

Číslo: 11/1976

Právní věta: I. Pod znaky trestného činu spekulace podle § 117 tr. zák. opatření předmětů potřeby ve větším rozsahu nebo předmětu větší hodnoty spadá i opatření takových předmětů trestnou činností naplňující znaky jiných trestných činů, např. trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 tr. zák., krádeže podle § 247 tr. zák. aj., pokud pachatel jednal v úmyslu je se ziskem prodat nebo směnit. II. U trestného činu spekulace podle § 117 tr. zák. je nutno vždy zjišťovat pachatelem zamýšlený zisk, jehož se má dosáhnout prodejem nebo směnou předmětů potřeby. Pro zjišťování tohoto zisku bude zpravidla přicházet v úvahu rozdíl mezi tím, co pachatel vynaložil na opatření předmětů potřeby, a tím, co jejich prodejem nebo směnou zamýšlel získat. U těch předmětů potřeby, které si pachatel opatřil trestným činem, např. rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., krádeží podle § 247 tr. zák. aj. bez vynaložení nákladů na jejich opatření, bude rozhodující rozdíl mezi cenou těchto předmětů potřeby a tím, co pachatel jejich prodejem nebo směnou zamýšlel získat. Pokud pachatel, který si takovým způsobem opatřil předměty potřeby, měl v úmyslu je prodat nebo směnit za jejich maloobchodní cenu, resp. pod touto cenou, naplní pouze znaky toho trestného činu, jímž předměty potřeby získal, např. rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 tr. zák., krádeže podle § 247 tr. zák. aj. III. Znaky trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák. "... soustavně se vyhýbá poctivé práci ..." naplní i ten, kdo se soustavně vyhýbá poctivé práci proto, že se skrývá z obavy před zajištěním orgány Bezpečnosti pro jinou trestnou činnost.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 10.07.1975

Spisová značka: 4 To 16/75

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Příživnictví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 203

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 4. 1975 sp. zn. 1 T 26/74 byli uznáni vinnými:

1. obžalovaný M. D. trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák. a přípravou k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., jichž se podle výroku tohoto rozsudku dopustil tím, že dne 23. 8. 1973 ve společnosti s již odsouzeným J. P. v poledních hodinách v galérii státního zámku v Duchcově odcizil z majetku Národní galérie v Praze obraz „Dřevaři v lese“ v hodnotě nejméně 150 000 Kčs a obraz „Parka předoucí v jeskyni“ v hodnotě nejméně 35 000 korun, oba pocházející od holandských malířů ze 16. a 17. století, s úmyslem takto získané obrazy prodat se značným ziskem a za tím účelem se v době od 23. 8. 1973 do listopadu 1973 snažili společně s obžalovaným A. S. a později i s obžalovaným M. V. získat kupce pro oba obrazy a předal je k prodeji postupně A. S. a M. V.;

2. obžalovaný A. S. trestným činem podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a) tr. zák. a přípravou k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., jichž se podle výroku tohoto rozsudku dopustil tím, že dne 23. 8. 1973 v Praze převzal od obžalovaného M. D. výše uvedené dva obrazy, o kterých věděl, že je M. D. s J. P. odcizili v galérii státního zámku v Duchcově a že jsou z majetku Národní galérie v Praze, tyto obrazy pak ukrýval ve svém bytě až do poloviny října 1973, kdy je vrátil M. D., přičemž obrazy přechovával v úmyslu se značným je prodat a k tomu účelu se také společně s M. D. snažil získat kupce pro oba obrazy, a dále dne 24. 12. 1973 v Praze převzal od obžalovaného M. V. jeden z těchto obrazů („Dřevaři v lese“) a ukrýval jej ve svém bytě a u svého známého až do zadržení dne 7. 1. 1974 v úmyslu se značným ziskem je prodat;

3. obžalovaný M. V. trestným činem podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a) tr. zák., přípravou k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. a přípravou k trestnému činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 7 odst. 1, § 124 odst. 1 tr. zák., které podle výroku tohoto rozsudku spáchal tím, že v listopadu 1973 převzal od obžalovaného M. D. uvedené dva obrazy, o nichž věděl, že byly odcizeny M. D. z galérie státního zámku v Duchcově a že jsou z majetku Národní galérie v Praze, v úmyslu prodat je se značným ziskem a ukrýval je u sebe až do prosince 1973, kdy je v přesně nezjištěnou dobu předal obžalovanému L. Š. za tím účelem, aby je prodal za částku 60 000 západoněmeckých marek jistému zahraničnímu návštěvníkovi, který by je pak vyvezl do ciziny, přičemž mu bylo známo, že jde o věci mimořádné umělecké hodnoty, jejichž vývoz není povolen;

4. obžalovaný L. Š. trestným činem podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a) tr. zák., pokusem trestného činu spekulace podle § 8 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. a přípravou k trestnému činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 7 odst. 1, § 124 odst. 1 tr. zák., jichž se podle výroku napadeného rozsudku dopustil tím, že v přesně nezjištěnou dobu v prosince 1973 v Praze převzal od obžalovaného M. V. uvedené dva obrazy, o nichž věděl, že byly odcizeny z galérie státního zámku v Duchcově a že jsou z majetku Národní galérie v Praze, v průběhu měsíce prosince 1973 vyhledával v Praze mezi občany Německé spolkové republiky zájemce o koupi uvedených obrazů v úmyslu se značným ziskem je prodat a za tím účelem v druhé polovině prosince roku 1973 uzavřel s nezjištěným západoněmeckým státním občanem dohodu o prodeji obrazu „Parka předoucí v jeskyni“ za částku 300 000 korun, přičemž věděl, že obraz má být vyvezen do ciziny a že vývoz tohoto obrazu jako umělecké památky není povolen;

5. obžalovaná D. A. trestným činem podílnictví podle § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák., jehož se dopustila tím, že dne 7. 1. 1974 ve večerních hodinách v Praze převzala na žádost svého manžela obžalovaného A. S. od nezjištěného muže výše uvedený obraz „Dřevaři v lese“ a odnesla ho ke své přítelkyni J. N., kde obraz uschovala v koupelně, přičemž věděla, že obraz byl získán trestnou činností.

Za uvedené trestné činy byli odsouzeni: obžalovaný M. D. podle § 132 odst. 4 tr. zák. za použití ustanovení § 35 odst. 1, odst. 2 tr. zák. (správně jen podle § 35 odst. 2 tr. zák.) k souhrnnému trestu odnětí svobody na deset let za současného zrušení výroku o trestu v rozsudku obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 6. 3. 1974 sp. zn. 4 T 32/74, obžalovaní A. S., M. V. a L. Š. podle § 117 odst. 2 tr. zák. za použití ustanovení § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody u každého v trvání čtyř let a obžalovaná D. S. podle § 251 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na šest měsíců, jehož výkon jí byl podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let. Pro výkon uložených trestů byl obžalovaný M. D. zařazen podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. do třetí nápravně výchovné skupiny a obžalovaní A. S., M. V. a L. Š. podle § 39a odst. 3 tr. zák. do druhé nápravně výchovné skupiny. Podle § 73 odst. 1 písm. c) tr. zák. bylo uloženo zabránění částky 5000 korun, která byla odebrána obžalovanému L. Š. a je uložena u krajské prokuratury v Ústí nad Labem (kniha trestních depozit 2 Kv 17/74 č. sešitu 569). Obžalovaným M. D., A. S., M. V. a L. Š. byl podle § 4 odst. 2 a § 3 odst. 1 zákona o ochranném dohledu uložen ochranný dohled a to D. na tři léta, S. a V. na dvě léta a Š. na jeden rok, všem v rozsahu uvedeném v § 2 odst. 1 zák. č. 44/1973 Sb.

Uvedeným rozsudkem byli dále obžalovaní A. S. a M. V. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěni další obžaloby proti nim vznesené proto, že obžalovaný A. S. v době od 10. 9. 1973 do svého zadržení dne 7. 1. 1974 v Praze nikde nepracoval a živil se z prostředků získaných spekulací s tuzexovými poukázkami, že tedy se soustavně vyhýbal poctivé práci a prostředky k obživě si opatroval podle § 203 tr. zák., a obžalovaný M. V., že v Praze a na jiných místech v době od 29. 12. 1973 do svého zadržení dne 20. 2. 1974 nepracoval a prostředky ke své obživě uhrazoval z částky 10 000 Kčs, kterou si ponechal z peněz získaných při prodeji obrazů, odcizených M. D. a J. P. z galérie státního zámku v Duchcově, přičemž pro trestný čin příživnictví byl již trestán, že tedy soustavně se vyhýbal poctivé práci a prostředky k obživě si opatroval nekalým způsobem a že tak spáchal trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák.

K odvolání krajského prokurátora v Ústí nad Labem a obžalovaných M. D., A. S., M. V. a L. Š. Nejvyšší soud ČSR napadený rozsudek krajského soudu zrušil podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c), odst. 2 tr. ř. a podle § 259 odst. 1 tr. ř. přikázal krajskému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Pokud soud prvního stupně posuzoval jednání obžalovaného M. D. zakládající skutkovou podstatu trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a jednání obžalovaných A. S., M. V. a L. Š. vykazující znaky trestného činu podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví v jednočinném souběhu též jako přípravu k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., popřípadě u obžalovaného L. Š. jako pokus tohoto trestného činu podle § 8 odst. 1, § 117 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., je třeba především uvést, že soud prvního stupně vycházel ze správného právního názoru, že pod znak opatření předmětů potřeby ve větším rozsahu nebo předmětu větší hodnoty ve smyslu § 117 odst. 1 tr. zák. spadá i opatření předmětů potřeby rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, pokud ovšem byl k němu pachatel veden úmyslem opatřit si tak předměty ke spekulaci, a dále i jejich nabytí ke spekulacím účelům od rozkrádačů majetku v socialistickém vlastnictví, kdy opatření věcí ke spekulaci může současně naplňovat znaky podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví. Opatření předmětů ke spekulaci může totiž spočívat ve všech způsobech jednání, které směřují k tomu, aby pachatel nabyl dispozice nad věcmi, jež potřebuje ke spekulacím účelům, přičemž z hlediska skutkové podstaty spekulace je nerozhodné, opatřil-li si pachatel věci legálním způsobem, např. koupí v socialistickém obchodě, nebo jinak, např. od rozkrádače majetku v socialistickém vlastnictví, od toho, kdo takové věci pašuje na naše území a podobně.

Z ustanovení § 117 odst. 1 tr. zák. vyplývá, že trestný čin spekulace je dokonán již opatřením nebo

přechováním předmětů potřeby ve větším rozsahu nebo předmětu větší hodnoty v úmyslu tyto předměty se ziskem prodat, směnit, anebo získat jinou výhodu. Není již třeba skutečného dosažení tohoto úmyslu, takže pro odpovědnost za dokonaný trestný čin spekulace je nerozhodné, že se pachatel ani nepokusil věci se ziskem prodat, směnit nebo získat jinou výhodu a stejně tak je nerozhodné, jestliže pachatel vlivem okolností prodal věci za cenu, za níž si je opatřil nebo i za cenu nižší. Vzhledem k tomu pokus spekulace může přicházet v úvahu jen ve velmi omezeném rozsahu. Takto by mohli být posuzováno například jednání, kdy pachatel se pokusí opatřit si věci ke spekulaci, ale v uskutečnění toho mu bylo zabráněno. Podobně by mohlo jít za předpokladu splnění materiální podmínky uvedené v § 88 tr. zák. o pokus trestného činu spekulace podle § 8, § 117 odst. 2 písm. c) tr. zák. tehdy, jestliže pachatel, který měl v úmyslu dosáhnout spekulací značný prospěch, uskutečnil spekulaci prodej, avšak pro okolnosti na něm nezávislé se mu nepodařilo značného prospěchu dosáhnout.

Z uvedeného je třeba pro souzený případ dovodit, že soud prvního stupně za předpokladu že by bylo správné jeho skutkové zjištění, že obžalovaný M. D. odcizil uvedené obrazy s úmyslem je se ziskem prodat a obžalovaní A. S., M. V. a L. Š. tyto obrazy na sebe převedli rovněž se spekulacním úmyslem, měl jednání obžalovaných posoudit jako dokonaný trestný čin spekulace, popřípadě jako pokus tohoto trestného činu podle § 8 odst. 1, § 117 odst. 2 písm. c) tr. zák., jestliže by bylo zjištěno, že některý z obžalovaných se pokusil o prodej obrazů za účelem dosažení značného prospěchu, avšak pro okolnosti na něm nezávislé se mu to nepodařilo.

Závažným nedostatkem však je, že soud prvního stupně náležitě nezjistil skutečnosti potřebné k posouzení toho, zda obžalovaní se dopustili trestního činu spekulace, popřípadě pokusu tohoto trestného činu.

Rozhodný význam pro skutkovou podstatu spekulace má zistný cíl pachatele. Vyplývá to z ustanovení § 117 odst. 1 tr. zák., podle něhož úmysl pachatele u trestného činu spekulace směřuje k tomu, aby pachatel předměty potřeby ve větším rozsahu nebo předmět větší hodnoty, na které se vztahuje spekulacní činnost, se ziskem prodat, směnil anebo získal jinou výhodu. Pouhé opatření nebo přechovávání předmětů potřeby nebo předmětu větší hodnoty může být samo o sobě nezávadné nebo může naplňovat znaky tr. činu odnětí věci hospodářskému určení podle § 116 tr. zák. nebo znaky jiného trestného činu, zejména trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, krádeže, zpronevěry, podílnictví atp. Teprve úmysl pachatele opatřit si prodejem nebo směnou těchto věcí zisk nebo dosáhnout jiné výhody, dává této činnosti charakter spekulace a odlišuje ji od jiných jednání, ať již jinak nezávadných nebo zakládajících skutkovou podstatu jiného trestného činu. Proto je nutno u trestného činu spekulace vždy zjišťovat pachatelem zamýšlený zisk, jehož se má dosáhnout prodejem nebo směnou, přičemž vyjádření tohoto zisku se děje v peněžní formě. Pro posouzení tohoto zisku bude v případech, kde lze zjistit, zač si pachatel předměty potřeby opatřil, přicházet zpravidla v úvahu rozdíl mezi tím, co pachatel na předměty potřeby nebo předmět větší hodnoty vynaložil, a tím, co pachatel jejich prodejem nebo směnou zamýšlel získat, přičemž rozhodující tu bude, zda pachatel chtěl získat víc, než kolik na předměty určené ke spekulaci vynaložil. U těch předmětů potřeby nebo předmětů větší hodnoty určených ke spekulaci, kde nelze zjistit, zač si je pachatel opatřil, a dále u předmětů potřeby (předmětu větší hodnoty) určených ke spekulaci, které si pachatel opatřil trestným činem, např. rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví, krádeží, podílnictvím atp., bude pro posouzení otázky zisku směrodatný rozdíl mezi cenou předmětů určených ke spekulaci a tím, co pachatel chtěl jejich prodejem nebo směnou získat, přičemž rozhodujícím tu opět bude, zda pachatel chtěl získat víc, než činí cena těchto předmětů. Pokud by tedy pachatel, který např. opatřil předměty potřeby rozkrádáním nebo je na sebe převedl od toho, kdo je rozkrádal, hodlal tyto předměty potřeby prodat za jejich cenu nebo pod touto cenou, mohl by se při splnění příslušných zákonných znaků dopustit jen trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, popř. trestného činu podílnictví ke škodě majetku v socialistickém

vlastnictví.

Z těchto hledisek však soud prvního stupně otázku zisku v souzeném případě nezkoumal a také neučinil potřebná zjištění. Ve výroku o vině v napadeném rozsudku v tomto směru sice uvádí, že obžalovaný M. D. odcizil obrazy s úmyslem je prodat se značným ziskem a že i obžalovaní A. S., M. V. a L. Š. obrazy na sebe převedli v úmyslu je se značným ziskem prodat, přičemž podobné slovní obraty používá i v odůvodnění napadeného rozsudku, kde pokud se týká obžalovaného D. dokonce uvádí, že chtěl obrazy prodat s velmi značným ziskem, avšak nezjistil, o jaký zisk, vyjádřený v peněžní formě, šlo. V důsledku toho nelze u žádného z obžalovaných odpovědně přezkoumat, zda v době, kdy si uvedené obrazy opatřili nebo je na sebe převedli, měli v úmyslu prodat je se ziskem. Při správném postupu měl soud prvního stupně především zjistit cenu obrazů a dále částku, kterou obžalovaní chtěli prodejem obrazů získat, a pak z rozdílu mezi cenou obrazů a částkou, kterou obžalovaní chtěli získat, posoudit, zda obžalovaní chtěli obrazy se ziskem prodat.

Přisvědčit je třeba odvolání krajského prokurátora i pokud vytýká, že soud prvního stupně nesprávně zhodnotil zjištěné skutečnosti týkající se trestného činu příživnictví u obžalovaného M. V. Ohledně tohoto obžalovaného soud prvního stupně správně zjistil, že v době od 29. 12. 1973 do svého zadržení dne 20. 2. 1974 nikde nepracoval a že se v té době živil z částky 10 000 Kčs, kterou si ponechal z peněz získaných prodejem odcizeného obrazu západoněmeckému občanu zprostředkovaným obžalovaným Š. Soud prvního stupně neshledal v tomto jednání obžalovaného V. skutkovou podstatu trestného činu ani přečinu příživnictví, přičemž vycházel z toho, že tento obžalovaný přestal pracovat jen proto, že měl obavy ze zadržení, když si byl vědom své účasti na snaze o spekulaci prodej odcizených obrazů, a proto se skrýval před orgány Veřejné bezpečnosti, a dále pokud jde o způsob obživy, že obžalovaný v této době byl subjektivně přesvědčen o tom, že na částku 10 000 Kčs má nárok, neboť si ji ponechal na úhradu částky 15 000 Kčs, kterou půjčil obžalovanému D. Ani s těmito závěry není možno souhlasit. Tak především nelze omlouvat skutečnost, že obžalovaný V. nepracoval, tím, že se skrýval před orgány Veřejné bezpečnosti, aby v souvislosti s trestnou činností nebyl zadržen. Takový názor by totiž vedl k nežádoucím důsledkům, když by nebylo možno pachatele, který žije parazitním způsobem, stíhat jen proto, že se skrývá před orgány Bezpečnosti, aby nebyl zajištěn pro spáchanou trestnou činnost. Proto i jednání spočívající v tom, že pachatel nepracuje proto, aby se skryl před orgány Veřejné bezpečnosti, je vyhýbáním se poctivé práci ve smyslu § 203 tr. zák. V této souvislosti měl soud prvního stupně uvážit, že obžalovaný V. byl již v roce 1970 odsouzen pro trestný čin příživnictví, přičemž uložený trest odnětí svobody vykonal dne 17. 3. 1971, a že dále nepracoval i v době od 31. 8. 1973, kdy ukončil pracovní poměr v hotelu Merkur v Praze, až do

1. 11. 1973, kdy nastoupil jako deratizátor u komunálních služeb města Jílové, tedy nepracoval po dobu dvou měsíců a nechal se podporovat svou sestrou ze zahraničí. Pokud jde o způsob obživy obžalovaného V. v době od 29. 12. 1973 do 20. 2. 1974, kdy byl zadržen, bylo zjištěno, že jediným prostředkem jeho obživy byly peníze získané trestnou činností, tedy prostředky opatřené nekalým způsobem ve smyslu § 203 tr. zák. Přitom není rozhodné, zda obžalovaný byl subjektivně přesvědčen o tom, že mu tyto peníze náležejí z důvodu úhrady půjčky jím poskytnuté obžalovanému D. V tomto případě totiž šlo o peníze získané trestnou činností, které sloužily k vedení zahálčivého způsobu života, o čemž ovšem obžalovaný věděl, a není tedy pochyb o tom, že u obžalovaného V. šlo o nekalý způsob obživy. Za těchto okolností soud prvního stupně nepostupoval správně, když obžalovaného V. zprostil obžaloby pro trestný čin podle § 203 tr. zák.

Dále se Nejvyšší soud ČSR zabýval nedostatky, které se týkají zjišťování ceny odcizených obrazů.